

[Justitsministeren.]

Efter forhandling med indenrigsministeriet og socialministeriet fremsættes der særskilte forslag til ændring i de enkelte love, der indeholder bestemmelser om administrativt bestemt frihedsberøvelse.

Idet jeg iøvrigt tillader mig at henvise til de bemærkninger, der ledsager lovforslagene om ændring i retsplejeloven og retsavgiftsloven, skal jeg anbefale disse forslag til det høje tings velvillige behandling.

Jeg har herefter den ære for det høje folketing at fremsætte *forslag til lov om familiefideikommissers overgang til fri ejendom.*

De ærede medlemmer vil af bemærkningerne til lovforslaget se, at man her har trukket linien tilbage til grundloven af 5. juni 1849 med dens forbud mod oprettelse af len, stamhuse og fideikommissgodser og dens løfte om, at det ved lov skulle ordnes, hvorledes de bestående godser af denne art skulle overgå til fri ejendom.

Der gik lang tid, før dette løfte blev indfriet ved lensafsløningsloven af 4. oktober 1919. Om denne lov gik bølgerne højt i den offentlige debat, og som det er nævnt i motiverne til det lovforslag, der her fremsættes, blev lovens grundlovsmæssighed prøvet og anerkendt af Højesteret.

Der er mange grunde til at tro, at det foreliggende lovforslag ikke vil sætte sindene i bevægelse på tilsvarende måde. En af dem er den, at dette lovforslag, set fra et samfundsøkonomisk synspunkt, er af ganske underordnet betydning. Denne lov drejer sig om kapitaler, der næppe vil andrage meget over 35 mill. kr.; lensafsløningsloven drejede sig om de fleste af landets store godser.

Som de ærede medlemmer vil se af motiverne, omfattede lensafsløningsloven også nogle pengefideikommissier, nemlig de pengekapitaler, der var trådt i stedet for majoratsgodser, der tidligere var solgt. De almindelige pengefideikommissier var imidlertid ikke med i loven af 1919; de faldt jo også udenfor løftebestemmelsen i grundloven.

Man var dog allerede i 1919 opmærksom på pengefideikommissierne også på rigsdagen. Den daværende justitsminister, Zahle, gav således udtryk for, at han i grunden fandt det fideikommissariske bånd på penge-

kapitalerne i endnu højere grad umoralisk end det tilsvarende bånd på jordegodserne.

Der har da også i årene siden 1919 gentagne gange været rejst spørgsmål om ophævelse af pengefideikommissierne, og indenfor fideikommissbesiddernes egne rækker har man med stadig voksende styrke ønsket mulighed for en afløsning.

Ved den nye grundlov af 5. juni 1953 blev spørgsmålet påny aktuelt. § 84 indfører nemlig forbud også mod oprettelse af nye familiefideikommissier, d. v. s. de rene pengefideikommissier. Derimod er der ikke i grundloven — som der var i grundlovsforslaget af 1939 — en løftebestemmelse om ophævelse af de bestående fideikommissier, antagelig på grund af spørgsmålets ret ringe samfundsmæssige betydning.

Som jeg sagde før, er der ikke de samme samfundsøkonomiske interesser bag dette lovforslag, som der var bag lensafsløningsloven. Det var imidlertid ikke udelukkende økonomiske interesser, der lå bag lensafsløningslovens principper. Det bærende i arve-reglerne for de afløste majorater var det samme, der er det typiske for pengefideikommissierne: det er en enkelt person i slægten, der arver hele besiddelsen. Den daværende justitsminister, Zahle, kom under debatten i rigsdagen i 1919 med de bekendte ord — jeg beder her om tilladelse til et kort citat — om majorats- og fideikommissarvingen, der

„som en gøgeunge skubber alle sine søskende nøgne ud af reden“.

At denne gøgeunge i fideikommissierne som regel er af hankøn, gør jo ikke sagen bedre; det har Dansk Kvindesamfund, som man vil se af motiverne, også med rette haft øje for.

Med det, jeg lige har sagt, har jeg allerede berørt de hensyn, der har ligget bag den nye grundlovs forbud mod oprettelse af nye familiefideikommissier og dette lovforslags afløsning af de tidligere oprettede, og jeg har samtidig strejft det vigtige og vanskelige spørgsmål om lovens område.

Det, der er typisk for familiefideikommisset, er, at det er en formue, der ikke falder i arv efter de almindelige regler. Den er belagt med det, man kalder et fideikommissarisk bånd. Det tilkendegiver noget i retning af, at formuen er betroet den pågældende; han må ikke selv bruge den; den